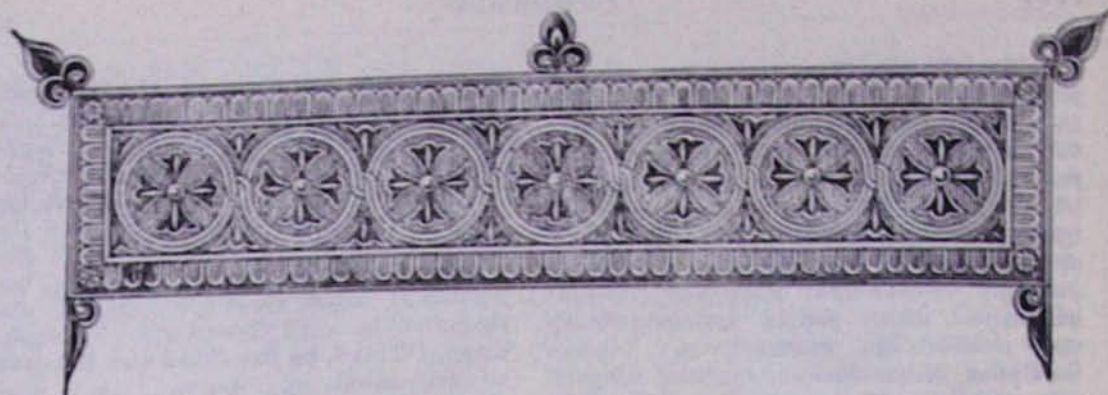

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՍՈՒՐԲ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

Եկեղեցին աստվածահիմն, հոգևոր մի Հաստատություն է, հավատացյալների կազմակերպված Համայնքը, որի Հիմնադիրն ու Գլուխը Քրիստոսն է. «Երբ ի մի վալը եք ժողովվում եկեղեցում» (Ա. Կորնթ. ԺԱ 18) «դու կիմանաս թե ինչպես պետք է շարժվես Աստուծու տան մեջ, որ կենդանի Աստուծու եկեղեցին է, պուն և հաստատություն նշմարաւորյան» (Ա. Տիմթ. Գ 15):

Ըստ Գողոս ատաքյալի բացատրության, եկեղեցին Քրիստոսի մարմինն է. «Եվ Քրիստոս Գլուխ է եկեղեցու և ինքն է Փրկիչ այդ մարմնի, ...լրումը նրա, ով ամեն ինչ լրացնում է ամեն ինչում» (Եփես. Ա 22, Ե 23—25, Կող. Ա 18—21): Հավատացյալները նույն մարմնի՝ եկեղեցու անդամներն են. «ինչպես մի մարմնի մեջ բազում անդամներ ունենք... այդպես և մենք, թվով շատ, մի մարմին ենք Քրիստոսով, բայց յուրաքանչյուրս միմյանց անդամ ենք» (Հռոմ. ԺԲ 4—5): «2գիտե՛ք, թե ձեր մարմինները Քրիստոսի անդամներն են» (Ա. Կորնթ. Զ 15). «և դուք մարմին եք Քրիստոսի և անդամներ՝ նրա անդամներից» (նույնը, ԺԲ 27):

Եկեղեցին հավատացյալների ծոցում որպես այդպիսին կատարում է երեք հիմնական առաքելություն. ուսուցողական-դաստիարակչական, խորհրդակատարողական-ծիսապաշտական և վարչական-դեկավարման:

Այլ բացատրությամբ, եկեղեցու հիմնական երեք նկարագիրներն են. վարդապետությունը, ծիսակատարությունը և նվիրապետությունը:

Եկեղեցին իր այս երեք նկարագիրներով միջամտում է հավատացյալների կյանքի և կենցաղավարության բոլոր գլխավոր հանգրվաններին: Եկեղեցու այդ միջամտությամբ էլ հավատացյալների կրոնական-հավաքական կյանքը ստանում է խորհրդական-ծիսական նկարագիր, որը հավատացյալին փոխադրում է, քարձրացնում՝ բնական մակարդակից դեպի մի ավելի բարձր՝ հոգևոր մի մակարդակի, եկեղեցու յոթը սուրբ խորհուրդների կատարումով, արտաքին, զգալի նշանների միջոցով, հավատացյալի կյանքի հաջորդական բոլոր հանգրվաններում:

Այսպես, կյանքի վերածնունդը՝ մկրտությամբ, կյանքի աճումը՝ դրոշմով, կյանքի սնուցումն ու զարգացումը՝ սուրբ Հաղորդությամբ, կյանքը վերանորոգելու և կատարելագործելու ճիգն ու իղձը՝ ապաշխարությամբ, կյանքի դեկավարումն ու ներդաշնակությունը՝ ամուսնությամբ, և կյանքի վախճանը՝ հիվանդաց կարգով:

Քրիստոնյաների կազմակերպված համայնքը՝ որ եկեղեցին է, այս աշխարհի վրա ապրում է գերբնական մի ընկերության մեջ, գերազույն ճշմարտության՝ այսինքն՝ Աստուծու՝ ոգեկան այդ բարձրագույն Իրականության հետ հարաբերության մեջ: Այս դեպքում գերբնականը ուրիշ բան չէ եթե ոչ բնականը, որը բարձրացվել է, փոխակերպվել՝ բարձրագույն մի ձևի և իր վերջնական իմաստը գտել:

Քրիստոնյայի սովորական, բնական կյանքն էլ անհրաժեշտ է որ բարձրանա

հոգևոր մի մակարդակի, պայծառամայու և իմաստավորվելու համար: Հավատացյալի կյանքի այս պայծառակերպությունը իրագործվում է եկեղեցու խորհուրդների միջոցով, տեսանելի արարողություններով, զգալի, շոշափելի նյութի միջնորդությամբ: Նյութն ու ոգին, իրականության երկու երեսներն են, և մարդը ներդաշնակ մի ամբողջություն է կազմված նյութից (մարմին), ոգուց և պայծառացած աստվածային բանականությամբ:

Արդ, ի՞նչ է եկեղեցական խորհուրդը: Խորհուրդը, հոգևոր առումով, արտաքին, տեսանելի մի արարողություն է, նվիրական, ծիսակատարության տեսանելի մի ճշանդ որը հավատացյալին բերում է հոգեկան, մտավոր ու քարոջական անտեսանելի շնորհները Սուրբ Հոգու: Այլ բացատրությամբ, եկեղեցական որևէ խորհուրդ աստվածային անտեսանելի շնորհի կամ «լայտնեալ անըմբռնելի ճշմարտության» տեսանելի ճշանդ է, որը Սուրբ Հոգու գործությամբ հավատացյալին վրա ներգործելով, պատճառ է դառնում նրա փրկության:

Խորհրդի հունարենն է «միստերիոն», որը ճշմանակում է «ծածկված մի բան», իսկ լատիներենը՝ Սակրամենտում:

Կրոնների պատմության ուսումնասիրությունը ցույց է տվել որ արտաքին արարողությունները, ծիսակատարությունները օտար չեն կրոնների: Արտաքին արարողությունները կազմել են կրոնի էական ու կարևոր օրգանական մի մասը: Այս հաստատումը ճշմարիտ է մանավանդ ներքին, ոգեկան մի կրոնի համար, որ է քրիստոնեությունը: Քրիստոնեական կրոնի հոգևոր, ներքին իմաստն ու ճշմանակությունը անխուսափելիորեն արտահայտվում են նաև արտաքին արարողությունների և ծիսակատարությունների մեջ: Մարդկային ներքին ամեն մի մտածում էլ, ամեն մի զգացում էլ պետք է «արտահայտվի», «ասվի», «խոսվի» համակարգի դառնալու համար, եթե ոչ այն «անգործ» է մնալու, մեռած, չարտահայտված:

Մարդը կազմվել է ոգուց և նյութից: Մարդիկ ապրում են նաև արտաքին աշխարհի մեջ: Նշանակում է, նյութն էլ իր դերը ունի կրոնական, հոգևոր կյանքում: Մարդը այդ «նյութը» տանելու է իր ետևից, իրեն հետ: Աստված էլ մարդկային մարմին առավ, «որով էաո զմարմին, զհոգի և զմիտ»՝ այսինքն «մարդացավ» մարմնով աշխարհ գալու համար: Այս մտածումը ճիշտ է նաև մարդկային մարմնի համար:

Նյութը ծառան է հոգուն, մտքին ու կամքին: Մարդը իր ներքին մտածումները, զգա-

ցումները արտահայտում է իր մարմնի միջոցով, նրա շարժումներով, մարդկային տարրեր բնության արարքներով: Նույնն է պարագան նաև ոգեկան, իմացական, ըզգացական իրականությունների համար, որոնք կենդանի հարաբերության մեջ են մտնում մարդու հետ, արտաքին միջոցներով: Այդ իրականությունների ամբողջությունը խորհուրդն իսկ է:

Այդպիսի իրականություններ են նաև Մարդեղությունն ու եկեղեցին: Մարդեղությամբ Աստված ներկա եղավ մարդուն մեջ և մարդը՝ Աստուծու մեջ: Այս է խորհրդական սկզբունքը, որը իրականացավ Քրիստոսի Մարդեղությամբ եկեղեցու մեջ և շարունակում է իրականանալ եկեղեցական խորհուրդների միջոցով:

Հետևաբար, խորհուրդները ներքին, անտեսանելի մի իրականության արտաքին խորհրդանշաններ են:

Բնության մեջ էլ կան խորհուրդներ: Բնությունը նույնպես մի վնեմ ու խորունկ խորհուրդ է, Աստուծու գոյության և գործության խորհրդանշանը, որ պատմում է Աստուծու և նրա արարչագործության մասին:

Մարդկային մարմինն էլ մի խորհուրդ է, գործող մի խորհրդանշան, փոքր մի տիեզերք՝ ինքն իր մեջ, որը արտահայտում է մեծ տիեզերքը և որպես անցք ծառայում է որպեսզի մեծ տիեզերքը մեր հոգին բանա իրեն:

Մեր մարմնի և հոգու մեջ էլ կան խորհուրդներ, դրսից՝ արտաքին աշխարհից մեզ եկած թրթռացումներ, որոնք ներգործում են մեր զգայարանների վրա և ներքին զգայություններով, ըմբռնումներով և շփումներով են արտահայտվում: Այդ թրթռացումները գործող խորհրդանշաններ են, որոնք արտաքին աշխարհի մասին պատմում են մեզ և գործելու են մղում:

Ամեն տեղ նույն աստվածային ներդաշնակությունը, այսինքն, գերբնականը ցույցանում է բնության մեջ և բնությունը գեղեցկանում, իմաստավորվում է գերբնության մեջ: Նյութը կատարում է իր ծառայի դերը հոգու և հոգեկանի նկատմամբ: Այլ խոսքով արտահայտված, նյութը, արտաքին արարողությունների և ծիսակատարությունների ամբողջությունը մի սանդուղ է, մի անդրավար, որից Աստված իջնում է մարդու մեջ: Առանց խորհուրդների եկեղեցին չի կարող ապրել: Եկեղեցին արտահայտվում է նաև ծիսականորեն:

Նույն ներդաշնակությունը նաև մարդկային սովորական կյանքում, ուր կան հոգեկան իրականություններ, որոնք կենդա-

նի շփման մեջ են մարդու հետ, ճանաչվում են մարդու կողմից, ազդում նրա վրա, և նրան միացնում այդ իրականությունների հետ, կապում մարդկային արտաքին միջոցներով:

Աստված ինքն իրեն մասնավոր հարաբերության մեջ դրեց մարդուն հետ, ինքն իրեն հայտնեց և բաշխեց Մարդկությանը ու իր հաստատած եկեղեցիով որ Քրիստոսի մարմինն է: Եկեղեցին Մարդկության շարունակությունն է:

Այսպես կան նաև հոգեկան իրականություններ ընտանեկան կյանքում, որոնք արտահայտվում են, թանձրանում, մարմին առնում ծնողների խնամքին, զավակների հոգնազանդության, ամուսինների փոխադարձ գործընկերության մեջ: Ընտանեկան հարկի ներքո ծնած ու հասակ առնող մանուկը միշտ շփման մեջ է այդ կենդանի իրականությունների հետ և աշխատում է իրագործել դրանք: Կան դպրոցական հոգեկան իրականություններ, ինչպիսիք են կարգապահությունը, օրենքի ոգին, հեղինակության սկզբունքը: Ոգեկան այդ իրականությունները մարմին են առնում դպրոցում, տեսչի, դասախոսական կազմի և դպրոցական կանոնների մեջ:

Կան նաև ազգային, ոգեկան իրականություններ, ինչպիսիք են մի ազգի միության և համաձայնի ոգին, որոնք արտահայտվում են նույն ազգի զավակների ստեղծագործություններում և ազգային պատմության եղելությունների մեջ: Մի որևէ ազգի զավակ ամեն օր այդ եղելությունների և ըստեղծագործությունների ճանաչումով բացվում է իր ազգի պատմության, համաձայնի և ոգուն:

Եթե այսպես է և՛ ընդհանուր և՛ մարդկային պատմության մեջ, ուր **հոգեկանը** արտահայտություն է գտնում **նյութականի** մեջ, գերազանցապես պարագան այդպիսին է նաև կրոնական կյանքում, ուր խրդիր է ոչ թե **բնական-հոգեկանին**, այլ **գերբնական-հոգեկանին** հետ հարաբերության մեջ մտնելը, և եթե անհրաժեշտ են խորհրդանշանները բացատրելու համար բնական-հոգեկանը, գերբնական-հոգեկանն էլ բացատրելու համար կարիք կա խորհրդանշանների, որոնք եկեղեցու սուրբ խորհուրդներն են:

Ահա այսպիսի կապ, աղերս գոյություն ունի Աստուծո՝ այսինքն հոգեկան քարձրագույն իրականության և մարդու միջև:

Մեծագույն կապը Աստուծու և մարդու հարաբերության մեջ ինքը՝ Քրիստոսն է, որ իր մարմինն ու հոգին էլ ի գործ դրեց արտահայտելու **աստվածայինը**, հաստատեց

իր եկեղեցին, որը իր մարմնի և հոգու երկարաձգումն է **տեսանելի մի ընկերության**՝ այսինքն եկեղեցու մեջ, որտեղ հոգեկան կյանքը խառնվում է **զգալի իրականությունների** վրա, քարձրանալու համար Աստուծուն: Այդ զգալի իրականությունները եկեղեցու յոթ խորհուրդներն են, Մկրտությունը, Դրոշմը, Ապաշխարությունը, Հաղորդությունը, Չեղանդությունը, Ամուսնությունը և Կարգ Հիվանդացը: Խորհուրդների միջոցով վերականգնվում է **աստվածայինը** հավատացյալի մեջ, պայծառակերպվում է նա Աստուծու լույսին մեջ:

Որևէ խորհուրդ կատարելու համար անհրաժեշտ են երեք պայմաններ, **նյութը, ձևը և խորհրդակատար պաշտոնյա** (քահանա կամ եպիսկոպոս): Նյութը՝ խորհուրդների կատարման ընթացքում գործածված, արտաքին, զգալի, շոշափելի և տեսանելի առարկան է, օրինակ, մկրտության ժամանակ՝ ջուրը, դրոշմի՝ մեղոն, սուրբ Հաղորդության ժամանակ՝ պատարագի հացն ու գինին:

Նյութը ինքնին որևէ գերբնական գործություն չունի, այն որպես շնորհի նշան և խողովակ հաստատվել է Քրիստոսի կողմից: Քրիստոսի կամքով որևէ առարկա կարող է լինել միջոց շնորհի տվչության:

Ձևը խորհուրդի կատարման ընթացքում սահմանված ու նվիրականացած աղոթքներն են ու բանաձևերը, օրինակ, մկրտության ժամանակ քահանայի հետևյալ հայտարարությունը. «Ծառաս մկրտի յանուն Հոր, և Որդույ և Հոգույն Սրբոյ»:

Աղոթքը, քահանայի միանում է նյութին, և ստեղծվում է խորհուրդը, իսկ խորհուրդի **պաշտոնյան** քահանան կամ եպիսկոպոսը **ձեռնադրյալ** և օծյալ այն օրինավոր և իրավասու անձն է, որը գործածելով խորհուրդների **նյութը** ու **ձևը** կատարում է բուն խորհուրդը: Չեղանդության խորհրդով շնչովում է եկեղեցու պաշտոնական անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը: Միսակատար քահանան մատակարարն է՝ աստվածային խորհուրդների: Խորհուրդների կատարումը հավատքի հրապարակային ու գործնական քարոզն է, խոստովանությունը և հավատացյալների քրիստոնեական դաստիարակությունը Ավետարանի գաղափարների լույսի տակ, ստեղծելու համար նոր մի աշխարհ և մի նոր մարդկություն:

Եկեղեցու յոթ խորհուրդների մեջ այս իմաստով ձեռնադրությունը կամ «կարգի խորհուրդը» ամենակարևոր խորհուրդն է, որից և կախում ունի մյուս խորհուրդների կատարումը: Խորհուրդների կատարման

մեջ բուն խորհրդակատարը ինքը Քրիստոսն է: Նրա պաշտոնը փոխանորդաբար կատարում է քահանան:

Ամեն խորհուրդ կամավոր նվիրում է Աստծուն: Քրիստոս անձամբ հավատացյալը նվիրում է Աստծուն, և Աստված՝ ընդունելով այդ կամավոր նվիրումը, հավատացյալի հոգևոր, բարոյական և նյութական կարիքների համաձայն, տալիս է իր շնորհները:

Մկրտությունն ու Ապաշխարությունը կոչվում են մահվան կամ մեռելոց խորհուրդներ, որովհետև դրանք հոգեպես մեռածներին սրբացնող շնորհների միջոցով հոգևոր կյանք են պարգևում: Մյուս հինգ խորհուրդները կոչվում են կյանքի կամ կենդանության խորհուրդներ, որովհետև դրանք միշտ հոգեպես առողջ են պահում հավատացյալներին:

Մկրտությունը, դրոշմը, ապաշխարությունն ու սուրբ հաղորդությունը հրամայական պարտականություններ են յուրաքանչյուր հավատացյալի համար: Ամեն քրիստոնյա անհրաժեշտորեն պետք է ենթարկվի այդ չորս խորհուրդների կատարմանը:

Ձեռնադրությունն ու ամուսնությունը կամավոր խորհուրդներ են, իսկ կարգ հիվանդացող մեր եկեղեցու ըմբռնումով պատահական խորհուրդ է համարվում:

Յոթը խորհուրդներից մկրտությունը մեկ է, այսինքն քրիստոնյան միայն մեկ անգամ պետք է մկրտվի, ազատվելով սկզբնական, աղամական և անձնական մեղքերից, անդամ դառնալով քրիստոնեական մեծ ընտանիքին որ է եկեղեցին: Այդ իմաստով էլ մկրտությունը անկրկնելի է: Նույնպես և դրոշմը: Ապաշխարության և հաղորդության խորհուրդները կրկնելի են: Ամուսնությունը՝ անկրկնելի: Ամուսնությունը կրկնվում է այն դեպքում միայն երբ ամուսիններից մին կամ մյուսը մահանում է:

Ձեռնադրությունը կամավոր խորհուրդ է և անկրկնելի: Կարգ հիվանդացող, որը կատարվում է հիվանդների համար կրկնելի է: Հայ եկեղեցին սույն խորհրդի կատարման ընթացքում շեշտը դնում է աղոթքի և հաղորդության և ոչ թե օծման վրա: Հայ եկեղեցին վերջին օծումը միացրել է առաջին օծման խորհրդի հետ, որ է դրոշմը:

Խորհուրդները իբրև միջոց աստվածային անտեսանելի շնորհների ստացմանը, արդյունավոր և օգտակար լինելու համար պետք է կատարվեն հավատքով ու երկյուղածությամբ, հոգևոր, մտավոր նախապատրաստությամբ, ազատ կամքով: Որևէ խորհրդի ընդունելության համար անհրաժեշտ է լրացումը արտաքին և ներքին այն պայմանների, որը պահանջում են խորհուրդի էությունն ու քնությունը:

Խորհուրդների հավատքով ու երկյուղածությամբ կատարումի դեպքում միայն հավատացյալների հոգիներում դրոշմվում է՝ ոգեկան մի որոշ ճշան որը կոչվում է քրիստոնեական նկարագիր: Այդ նկարագիրը աճեցնում է հավատքը, բարեպաշտությունը, սրբացնում է հոգին, և մարդը պատրաստում է երկնքի և հավիտենության համար:

Ամեն հավատացյալ հոգի ձգտում է դեպի կատարելություն, դեպի գերագույն իրականությունն ու ճշմարտությունը՝ որ է Աստված, եկեղեցու խորհուրդների միջոցով, կյանքի բոլոր հանգրվանների վրա:

Այս երկրի վրա, խորհուրդների միջոցով զանազան քրիստոնեական համայնքներ, երկրներ ու ժողովուրդներ, իրար են միանում, ու կազմում համամարդկային այն մեծ միությունը, որ քրիստոնեական եկեղեցին է:

Եկեղեցու խորհուրդները այդ անտեսանելի բայց ցանկալի միության կապերն են հանդիսանում, որոնք միմյանց են կապում՝ հոգիներն ու ըմբռնումները, հոգեբանություններն ու ցանկությունները ժողովուրդների:

Քրիստոսի եկեղեցին իր խորհուրդների միջոցով իրականացնում է այս երկրի վրա Աստծու տիեզերական հայրության և մարդկանց եղբայրության համբուրելի գաղափարները:

Իսկ հայ քրիստոնյան, այս մտածումների և գաղափարների լույսի տակ պետք է գնահատի մեր եկեղեցու խորհուրդների հոգևոր արժեքները, մեր եկեղեցական, ազգային, ընտանեկան, դպրոցական ու անհատական կյանքից ներս:

Ա. Հ.

